

У зв'язку з тим, що ми визначаємо об'єкт впровадження програм підвищення ЯТЖ для підприємств із загальноекономічною стратегією нульового розвитку, при аналізі товару, достатнім є розгляд таких характеристик, як: ціна та якість. Однак, як було зазначено вище, товар має також такі характеристики, як: можливість та новизна, але дані характеристики повніше розкриваються при виробництві абсолютно нового товару, такого, що є новим не тільки для даного підприємства, а й для всієї галузі взагалі, за допомогою нових, прогресивних технологій тощо.

Описана вище схема, наведена та рис. 1 «Схема етапів з визначення відділу –об'єкта впровадження програми покращення ЯТЖ».

Таким чином, за результатами проведеного аналізу, можна зробити висновок про можливість визначення шістьох основних об'єктів впровадження програм підвищення ЯТЖ, а саме: відділу Головного конструктора, Головного технолога, відділу маркетингу, постачання, виробництва та відділу збуту. Вибір саме цих відділів обумовлюється тим, що вони безпосередньо пов'язані з розробкою, виробництвом та реалізацією товарів. Тобто саме наявність ефективних змін в їх роботі може привести до покращення результатів роботи й всього підприємства в цілому. В той час, як робота відділу планування, бухгалтерії, відділу кадрів, допоміжного виробництва тощо, є такою, що забезпечує роботу виділених нами відділів, їх робота не може докорінно вплинути на результати діяльності підприємства та суттєво покращити її результати.

Наступним кроком, після визначення об'єкта впровадження програм покращення ЯТЖ є безпосередня розробка такої програми саме для визначеного відділу. Необхідність в даній розробці, саме для визначеного відділу пов'язана з тим, що не зважаючи на єдині складові ЯТЖ для всіх відділів їх вагомість в загальному показнику є різною, що пов'язано з особливостями роботи кожного відділу.

Викладені результати дослідження є підґрунтям для подальшої розробки заходів програм якості трудового життя в обраних відділах.

Джерела та література

1. Колот А.М. Мотивація персоналу. - К.: КНЕУ, 2002. — 337 с.
2. Шаульська Л. Стратегія розвитку трудового потенціалу. Україна. Монографія./НАН України Ун-т економічної промисловості, Донецьк, 2005. – 502с.
3. Хміль Ф.Х. Основи менеджменту. — К.: Академвидав., 2005. – 607 с.
4. Семикіна М.В. [4]. Соціально-економічні мотивації праці: методологічні оцінки ефективності та принципи регулювання.: Монографія. – Кіровоград: ПВЦ „Мавік”, 2004. – 124 с.
5. Кизим Н.А., Горбатов В.М. Качество жизни населения и конкурентоспособность Украины и стран ЕС: Монографія. – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2005. – 164 с.

Курочкіна І.Г.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ГОСПОДАРИЮЧОГО СУБ'ЄКТУ»

Вступ. Розвиток системі страхування, фондового ринку, процесів приватизації, злиттів і поглинань формують потребу в новій послугі – оцінці вартості бізнесу господарюючого суб'єкту.

Постановка завдання. Теоретичні основи в галузі оцінки вартості розглянуті в трудах таких зарубіжних вчених як: Дж. Бейлі, Д. Бішоп, А. Дамодаран, Ф. Еванс, Т. Коллер, Т. Коупленд, Ф. Моді'яні, Ш. Пратт, В. Шарп, Ф. Шерер, та ін.

На жаль, доводиться констатувати той факт, що переважна більшість робіт орієнтована на західний ринок, але набутий здебільшого за рубежем досвід не завжди можна застосовувати в сучасних українських умовах.

Серед вітчизняних вчених за даною тематикою слід відзначити труди таких вчених-економістів, як С. Валдайцев, А. Грязнова, І. Єгєрев, М. Кизим, П. Круш, Ю. Козирь, Н. Сіміонова, Р. Сіміонов, В. Сичов, М. Федотова, М. Хохлов, Н. Щербакова та ін.

Однак, рішення, які представлені в досліджуваних роботах, не охоплюють всі проблеми, що виникають в даній галузі. Однією з найбільш гострих та дискусійних питань є визначення різниці між такими поняттями як «оцінка вартості майнового комплексу», «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту», «оцінка вартості підприємства», тощо.

Головною метою даної статті є визначення різниці між цими поняттями та узагальнення поняття «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту» за рахунок існуючих цілей оцінки з боку різних сторін, що дозволить підвищити ефективність оціночної діяльності.

Результати. На підставі аналізу наукових робіт вітчизняних вчених можна зробити висновок, що переважна більшість з них вважає, що у випадку коли в країні не існує досить розвинутого фондового ринку, що характерно для сучасного етапу розвитку України, оцінка бізнесу господарюючого суб'єкту повинна здійснюватись не на підставі його акцій, а за допомогою визначення вартості його майна, яка розраховується аналітичним шляхом.

Згідно з Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [1], «оцінка майна – це процес визначення вартості майна та майнових прав на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності».

Однак, не можна вважати, що поняття «оцінка майна чи майнових прав» є тотожним поняттю «оцінка бізнесу господарюючого суб'єкту».

Оцінювати будь-який господарюючий суб'єкт можна не лише на підставі майна або майнового комплексу, а й на підставі його зобов'язань, майбутніх прибутків або планів, які почали здійснюватися. Окрім цього, оцінка цілісного майнового комплексу не враховує такої важливої складової як гудвіл (сукупність усіх нематеріальних активів), бренд. Тому, поняття «оцінка бізнесу господарюючого суб'єкту» вважається ширшим ніж поняття «оцінка майна чи майнових прав».

Крім цього, досить часто в зарубіжній та в вітчизняній літературі можна зіштовхнутися з такими термінами як «оцінка вартості бізнесу промислового підприємства», «оцінка вартості бізнесу компанії», «оцінка вартості бізнесу організації». Автор вважає доцільним використовувати уніфіковане поняття – «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту». Адже, господарюючий суб'єкт – це фізичні або юридичні особи, які займаються діяльністю по виробництву, реалізації або придбанню товарів [2], тобто які здійснюють ті або інші економічні (господарчі) операції від свого імені. Поняття «підприємство», «компанія», «фірма» та «організація» є основними різновидами господарюючого суб'єкта, які відрізняються між собою або формою власності, або видом діяльності, або об'ємом продукції, що випускається і т. ін.

Деякі вітчизняні автори ставлять знак рівняння між поняттями «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту» та «оцінка вартості господарюючого суб'єкту». Термін «бізнес», незважаючи на своє широке поширення, не є законодавчо визначеним. Хоча в законодавстві України цей термін вживається, однак, він використовується лише як допоміжний, що не має самостійного значення, а скоріш вказує на визначену сферу економіки, галузь або вид діяльності (наприклад, Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», де розглядається поняття грального бізнесу як виду підприємницької діяльності).

В Національному Стандарті № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України бізнес визначається як «певна господарська діяльність, яка провадиться або планується для провадження з використанням активів цілісного майнового комплексу» [3].

«Бізнес» – слово іншомовного походження і основне його значення – підприємницька діяльність, підприємництво, що, згідно визначенню, наданому в ст. 1 Закону України «Про підприємництво» [4], представляє собою діяльність, яка є самостійною та систематичною, що здійснюється на власний ризик та направлена на отримання прибутку від виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством.

Отже, бізнес є різновидом економічної діяльності, а значить, бізнес сам по собі не може бути господарюючим суб'єктом. Задача визначення ринкової вартості бізнесу надто не визначена, не конкретна, тому на практиці, як правило, ця задача не ставиться. Однак, бізнес може бути предметом угоди, адже власник бізнесу має право продати його, закласти, застрахувати або заповісти його. Бізнес як товар має наступні властивості [5]:

– капіталовкладення в цей товар здійснюється з метою віддачі у майбутньому, забезпечування певним доходом власника бізнесу, тобто є інвестиційними;

– бізнес є системою, але його підсистеми та елементи можуть продаватися окремо, становлячись основою для формування нової системи;

– потреба в даному товарі залежить від процесів, які відбуваються як усереднені самого товару, так і у зовнішньому середовищі (фінансовий стан бізнесу, економічна та політична стабільність, соціальні фактори і т. ін.);

– стан бізнесу тісно зв'язаний зі станом економіки та суспільства, що тягне за собою участь держави у реєстрації, здійсненні угод купівлі-продажу та оцінки даного товару;

– фінансово-збитковий бізнес може позитивно оцінюватись ринком через імідж конкретного найменування на ринку.

Технологія проведення оцінки ринкової вартості окремих об'єктів бізнесу господарюючого суб'єкту співпадає з технологією проведення оцінки вартості господарюючого суб'єкту. Тому автор вважає: якщо розглядати бізнес як товар, а оцінку вартості бізнесу як оцінку цілісного майнового комплексу, з урахуванням гудвілу, бренду, майбутніх прибутків і т. ін., тоді можна вважати, що процес проведення оцінки вартості господарюючого суб'єкту є тотожним процесу проведення оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту.

Оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту являє собою систематизований цілеспрямований процес визначення величини в грошовому вираженні вартості об'єкта з урахуванням потенційного і реального часу в умовах конкретного ринку. Метою цього процесу є розрахунок у грошовому вираженні вартості, що може бути найбільш ймовірною продажною ціною і характеризувати властивості підприємства як товару, тобто його корисність і витрати, необхідні для цієї корисності.

Основою для проведення експертизи ресурсів господарюючого суб'єкту та прав на них в цілях оцінки є Конституція України, інші законодавчі та нормативні акти, у тому числі в сфері приватизації, банкрутства, орендних відносин, застави та іпотеці, ринку цінних паперів, інтелектуальної власності та ін. Законодавство, що регулює оціночну діяльність в Україні, складається з Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [1], інших законодавчих та нормативно-правових актів з

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
«ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТУ»

оцінки майна, що не суперечать цьому закону, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах, зокрема Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» від 10 вересня 2003 року №1440 [3], Національний стандарт №2 «Оцінка нерухомого майна» від 28 жовтня 2004 року №1442 [6]) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України.

На основі аналізу літературних джерел [5, 7] встановлено, що на практиці суб'єкти оціночної діяльності частіш за все визначають обґрунтовану ринкову вартість. Обґрунтована ринкова вартість – це найбільш ймовірна ціна, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки (бізнесу) на відкритому ринку в умовах конкуренції, на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, коли сторони угоди діють добровільно, зі знанням справи, розпоряджаючись всією необхідною інформацією, а на величині ціни угоди не відображаються будь-які надзвичайні обставини. В розумінні обґрунтованої ринкової вартості бізнесу господарюючого суб'єкту зацікавлені різні сторони (рис.1).

Рис. 1. Сторони, які мають певний інтерес до оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту

На думку вітчизняних спеціалістів в галузі оцінки процес оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту прямо залежить від причин, які її «спонукали», і цілей, нею переслідуваних. При цьому, той самий об'єкт (бізнес) на ту ж саму дату має різну вартість в залежності від цілей оцінки. Окрім проведення обов'язкової оцінки, існує також оцінка переважна.

Кожна сторона, яка має певний інтерес до визначення вартості бізнесу господарюючого суб'єкту (рис. 1.11) на підставі визначеної цілі проведення оцінки, отриманої інформації про ринок нерухомості та власного фінансового стану зможе визначити та сформулювати актуальну для нього задачу в системі оцінки вартості бізнесу, яку необхідно вирішити з припустимою економічною користю для себе.

Метою оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту є розрахунок обґрунтованої ринкової вартості бізнесу в цілому або частки його активів на підставі проведення чіткої системи економічних розрахунків [7].

Стосовно перелічених вище сторін, які зацікавлені в проведенні оцінки бізнесу господарюючого суб'єкту наведемо узагальнену класифікацію існуючих цілей оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту (табл. 1.).

Таблиця 1. Класифікація існуючих цілей оцінки вартості бізнесу господарюючого суб'єкту

Суб'єкт оцінки	Цілі оцінки
Підприємство як юридична особа	Залучення фінансових ресурсів
	Забезпечення економічної безпеки
	Розробка стратегії розвитку підприємства
	Визначення економічного потенціалу
	Вихід зі стану банкрутства
	Обґрунтування доцільності емісії нових (або додаткових) акцій
	Формування та проведення антикризової політики для запобігання банкрутства
	Збалансування в структурі активів
	Переоцінка вартості основних виробничих фондів для цілей бухгалтерського обліку
	Списування майна з балансу підприємства
	Відділення від материнської або від дочірньої компанії
	Оптимізація оподаткування
	Оцінка рівня ефективності менеджменту

Продовження таблиці 1.

Власник	Обґрунтування ціни купівлі–продажу підприємства або його часток
	Вибір варіанта розпорядження власністю
	Купівля-продаж об'єктів інтелектуальної власності
	Передача майна в оренду
	Встановлення розміру виторгу при упорядкованій ліквідації підприємства
	Успадкування або дарування
	Встановлення частки співвласників у разі підписання чи розривання договору або у випадку смерті одного з партнерів
Державні органи	Визначення оподаткованої бази для різних видів податків
	Встановлення виторгу від примусової ліквідації через процедуру банкрутства
	Підготовка підприємства до приватизації
	Оцінка для судових цілей
Кредитні установи	Для прийняття рішення щодо видачі іпотечного кредиту
	Визначення розміру позички, видаваної під заставу
	Перевірка кредитоспроможності позичальника
Страхові компанії	Визначення суми страхових виплат
	Встановлення розміру страхового внеску
Фондові біржі	Перевірка обґрунтованості котирувань цінних паперів
	Розрахунок кон'юнктурних характеристик
	Обґрунтування об'єму випуску додаткової емісії акцій
Інвестори	Визначення припустимої ціни покупки підприємства з метою включення його в інвестиційний проект
	Перевірка економічної доцільності здійснення інвестицій
	Здійснення процесу злиттів чи поглинань

Необхідно зазначити, що оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту може проводитись при реструктуризації підприємства. Ліквідація підприємства, злиття, поглинання або виділення самостійних підприємств зі складу холдингу також передбачає проведення його ринкової оцінки. Це пов'язано з необхідністю визначення ціни покупки або викупу акцій, величини премії, що виплачується акціонерам поглинаючої фірми та інше.

Висновок. В статті було визначено різницю між такими поняттями як: «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту», «оцінка вартості майнового комплексу», «оцінка вартості підприємства», що дозволило зробити висновок про необхідність використовувати саме термін «оцінка вартості бізнесу господарюючого суб'єкту», яке відповідає сучасним вимогам розвитку методології оціночної діяльності.

Обґрунтованість та достовірність оцінки цілком залежить від того, наскільки вірно буде визначена гаульз її використання, а розглянуті існуючі цілі оцінки господарюючого суб'єкту з боку різних суб'єктів, визначають погляд на поняття оцінки, обумовлюють єдність термінології, підходів та моделей оціночної практики.

Джерела та література

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» / ВВР, 2001. – № 47, ст. 251.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азриляна. – 3-е изд. стереотип. – М.: Институт новой экономики, 1998. – 864 с.
3. Національний Стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна та майнових прав». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440 // www.nau.kiev.ua
4. Закон України „Про підприємництво” // Українська Інвестиційна Газета, 2000. – № 36
5. Щербаков В.А., Щербакова Н.А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). – М.: Омега-Л, 2006. – 288с.
6. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1442 // www.nau.kiev.ua
7. Царев В.В., Канторович А.А. Оценка стоимости бизнеса: теория и методология. – м.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 575 с.

Нежуріна І.С.

РОЛЬ МАЛИХ ФОРМ БІЗНЕСУ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Основною ринкової трансформації в Українському селі стали реформування відносин власності, зокрема запровадження приватизації землі та засобів виробництва, створення правового поля для виникнення і розвитку якісно нових форм малого та середнього бізнесу. Такі зміни об'єктивно супроводжуються рядом наслідків і тенденцій, серед яких сільське безробіття, зростання ролі особистих підсобних господарств як невід'ємного додаткового (часто – єдиного) джерела доходів, соціальна напруга, несприятливі міграційні потоки тощо. Процес адаптації сільських мешканців до нових умов господарювання сповільнився внаслідок